

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه

دوره دوازدهم، سال اول

شماره ثبت:
۱۶۸

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

مشخصات گزارش:

نوع گزارش:

- طرح یا لایحه
- نظارتی
- راهبردی

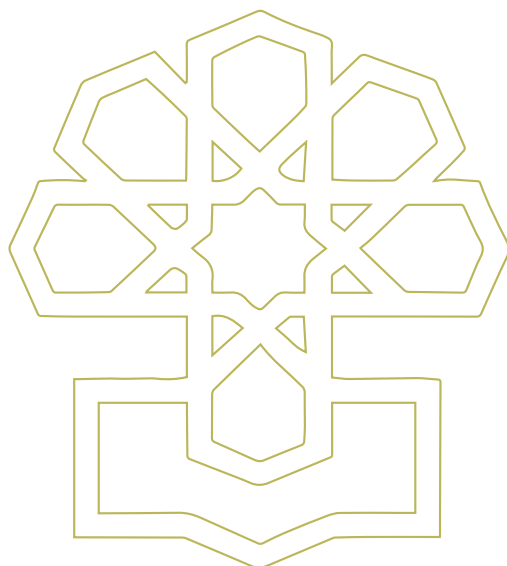
گروه بازرگانی

شماره مسلسل:

۲۲۰۲۰۵۰۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۱۵

اظهار نظر کارشناسی درباره گزارش کمیسیون اقتصادی در خصوص : «لایحه موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ژاپن درباره کمک و همکاری متقابل اداری در امور گمرکی»

حسین هرورانی

چکیده

موافقتنامه‌های دوجانبه، مانند لایحه همکاری و کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین ایران و ژاپن، نقش مهمی در توسعه روابط اقتصادی و ایجاد اعتماد میان کشورها دارند. این لایحه با هدف تسهیل روابط تجاری، ارزیابی دقیق حقوق گمرکی و اجرای صحیح مقررات مرتبط با واردات و صادرات، به عنوان مکمل قانون «موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین ایران و ژاپن» مصوب ۱۳۹۵، تدوین شده است. شاخص اكمال تجاری بین دو کشور از ۲۰۰۴ تا ۲۰۲۲ روندی نسبتاً مثبت داشته، اما بحران‌های جهانی مانند بحران مالی ۲۰۰۹ و پاندمی کووید-۱۹ بر آن تأثیر گذاشته‌اند. لایحه حاضر شامل یک ماده واحده و ۱۸ ماده است و پس از تصویب در هیئت وزیران و کمیسیون اقتصادی مجلس، با الحاق تبصره‌ای مبنی بر رعایت اصول قانون اساسی، به تصویب نهایی رسید. تصویب این لایحه گامی مهم در تقویت روابط اقتصادی بین ایران و ژاپن است.

۱. مقدمه

انعقاد موافقت‌نامه‌های دوجانبه، موافقت‌نامه‌های منطقه‌ای و موافقت‌نامه‌های چندجانبه، از ابزارهای مهم در توسعه روابط میان کشورها از طریق ثبات در مقررات و ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین است که در این میان زمینه‌های لازم برای تقویت همکاری‌ها و جلب اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی ایجاد می‌شود.

لایحه موافقت‌نامه همکاری و کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ژاپن یکی از توافق‌نامه‌های دوجانبه است که در مقدمه آن به مواردی از جمله ایجاد تسهیلات مناسب در روابط اقتصادی بین دو کشور در راستای ارزیابی دقیق حقوق گمرکی، مالیات‌ها و سایر عوارض و هزینه‌ها در مورد کالاهای وارداتی و صادراتی و حصول اطمینان از اجرای صحیح اقدام‌های مربوط به ممنوعیت، محدودیت و ... اشاره شده است.

گفتنی است؛ با توجه به اینکه قانونی با عنوان «قانون موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن» در سال ۱۳۹۵ در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است؛ لذا، این لایحه می‌تواند مکمل قانون فوق در روابط اقتصادی بین دو کشور باشد. همچنین، توسعه مناسبات گمرکی با دولت ژاپن از منظر سیاست خارجی امری مطلوب در راستای سیاست‌های کلان جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌المللی است. البته لحاظ کردن ظرفیت اقتصادی طرف مقابل مسئله‌ای بنیادی است که در انتخاب کشورهای هدف (با رعایت ملاحظات سیاسی) باید مدنظر سیاستگذاران اصلی قرار گیرد. [۱]

با توجه به داده‌های شاخص اکمال تجاری^۱ بین ایران و ژاپن از سال ۲۰۰۴ تا ۲۰۲۲، می‌توان گفت این شاخص با وجود نوسانات، روندی نسبتاً مثبت داشته است. شاخص از ۲۰ درصد در سال ۲۰۰۴ به ۳۳ درصد در سال ۲۰۲۲ افزایش یافته که این امر نشان‌دهنده افزایش تدریجی مکمل بودن ساختار صادرات ایران و واردات ژاپن است؛ البته بالاترین مقدار شاخص مربوط به سال ۲۰۱۳ با ۳۶ درصد است. با این حال، کاهش‌هایی در سال‌هایی مانند ۲۰۰۹ (تحت تأثیر بحران مالی جهانی) و ۲۰۲۰ (به دلیل پاندمی کووید-۱۹) مشاهده می‌شود که نشان می‌دهد این شاخص از بحران‌های جهانی تأثیر پذیرفته است. به طور کلی، این شاخص نشان می‌دهد پتانسیل همکاری تجاری بین ایران و ژاپن وجود دارد؛ اما برای رسیدن به سطح ایدئال، نیاز به بهبود بیشتر در ساختارهای صادراتی و وارداتی دو کشور احساس می‌شود.

۲. موضوع لایحه

این لایحه ضمن ارائه یک ماده واحد مشتمل بر یک مقدمه و ۱۸ ماده بوده که در چارچوب سایر موافقت‌نامه‌های همکاری و کمک متقابل در امور گمرکی است و تاکنون میان دولت جمهوری اسلامی ایران با سایر کشورها به تصویب رسیده است.

در این لایحه پس از مقدمه به مواردی از جمله تعاریف، دامنه شمول موافقت‌نامه، کمک متقابل، کمک بنا به درخواست، نظارت ویژه، شکل و محتوای درخواست‌های کمک، حضور مأموران گمرکی کشور در خواست‌کننده در قلمرو گمرکی کشور درخواست‌شونده، استفاده از اطلاعات و محرمانگی، رسیدگی کیفری، استثنائات، همکاری فنی، اجرای درخواست‌ها، هزینه‌ها، اجرای موافقت‌نامه، لازم‌الاجرا شدن، فسخ، اعمال قلمرویی و بازنگری اشاره شده است.

لایحه حاضر به‌عنوان مکمل قانون قبلی در جلسه مورخ ۱۴۰۳/۰۶/۲۸ به تصویب هیئت وزیران رسیده، در تاریخ ۱۴۰۳/۰۷/۲۹ اعلام وصول شده و در ۱۴۰۳/۱۰/۱۱ با اصلاحات جزئی به تصویب کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی رسیده و در دستور صحن مجلس است.

۳. موافقت‌نامه‌های منعقدہ میان ایران و ژاپن

بررسی‌ها نشان می‌دهند که روابط تجاری ایران و ژاپن طی سال‌های گذشته محدود به موافقت‌نامه جاری نبوده، به طوری که می‌توان در سال‌های گذشته به تصویب قانون «موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن» در سال ۱۳۹۵ و ... اشاره کرد. البته موافقت‌نامه‌های دیگری نیز در زمینه‌های حقوقی و اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ژاپن طی سال‌های اخیر به تصویب رسیده است.

۴. مصوبه کمیسیون اقتصادی در خصوص لایحه

به رغم تصویب لایحه حاضر در کمیسیون اقتصادی مجلس یازدهم با شماره ثبت ۷۳۳، این لایحه به نوبت صحن علنی نرسید و در نتیجه، مجدداً در جلسه مورخ ۱۴۰۳/۱۰/۱۱ کمیسیون اقتصادی مجلس دوازدهم مطرح و با الحاق تبصره‌ای به ماده واحده به شرح ذیل به تصویب رسید:

«تبصره - رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷)، یک صد و بیست و پنجم (۱۲۵) و یک صد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این موافقت‌نامه الزامی است».

۵. جمع‌بندی

۱. با توجه به تصویب قانون «موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن» در سال ۱۳۹۵، تصویب این لایحه می‌تواند در راستای تسهیل و تکمیل روابط اقتصادی و تجاری بین دو کشور باشد.
۲. کلیت این لایحه نیز مطابق لوایح مشابه در این زمینه و چارچوب معمول بوده و از این حیث تصویب آن قابل توصیه است. با این حال، باید تبصره الحاقی مصوبه کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی با اصلاح پیشنهادی مبنی بر اضافه کردن عبارت «و یا اصلاح آن» به ماده واحده الحاق شود.

جدول ۱. خلاصه ارزیابی مواد گزارش کمیسیون اقتصادی به صحن علنی مجلس

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون
ماده واحده	✓			
تبصره			✓	

جدول ۲. ارزیابی مواد گزارش کمیسیون اقتصادی به صحن علن مجلس

ماده- تبصره	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	ارجاع به کمیسیون	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
ماده واحده: موافقت نامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت ژاپن درباره کمک و همکاری متقابل اداری در امور گمرکی مشتمل بر یک مقدمه و ۱۸ ماده به شرح پیوست تصویب و به دولت اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.	✓				در کنار متن اصلی موافقت نامه که امکان اصلاح آن وجود ندارد، باید اهداف، تقسیم کار بین دستگاهی، چشم انداز و تأثیرات کمی و کیفی امضای چنین موافقت نامه‌ای، پیوست لایحه باشد تا مجلس شورای اسلامی امکان نظارت بر عملکرد دولت را داشته باشد.	
«تبصره- رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷)، یکصد و بیست و پنجم (۱۲۵) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این موافقت نامه الزامی است.»			✓			با رعایت آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی پیشنهاد می شود متن تبصره مصوب کمیسیون اقتصادی به شرح زیر اصلاح شود: «تبصره- رعایت اصول هفتاد و هفتم (۷۷)، یکصد و بیست و پنجم (۱۲۵) و یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای این موافقت نامه و یا اصلاح آن الزامی است.»

منابع و مأخذ

- [۱] جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۹۵). قانون موافقت نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن، مجلس شورای اسلامی، مصوب ۱۳۹۵/۹/۳.

گزیده سیاستی

لایحه همکاری گمرکی ایران و ژاپن، با تسهیل تجارت و ارزیابی حقوق گمرکی، روابط اقتصادی دو کشور را تقویت می‌کند. این لایحه مکمل قانون حمایت از سرمایه گذاری ۱۳۹۵ است و با بهبود شاخص تجاری، همکاری‌های آینده را گسترش می‌دهد. رعایت اصول قانون اساسی نیز در آن الزامی است.

